

Архитектура цркве Светих Архангела

По мишљењу уваженог архитекте, проф. др Предрага Ристића, који је пројектовао цркву Вазнесења Господњег на Убу по узору на Свете Архангеле, манастир Светих Архангела представља **"највеће архитектонско дело које је српски човек направио"**, као и да "не знамо шта губимо на Косову, докле год не обновимо Свете Арханђеле..."

Главна црква Светих Архангела, сачувана данас само фрагментарно, **последни је велики споменик рашке школе**

. Садржи готово све елементе рашке и наговештај моравске школе. Раскошна грађевина имала је архитектонски план ромејског уписаног крста и зидна платна оплаћена мермером и украшена многобројним скулптуралним каменим украсима у традицијама рашке школе. У основи свог просторног решења, али и у решењу поткуполног простора, јединствен је пример у средњовековној архитектури на овим просторима. Храм Светих Арханђела био је здање правоугаоног облика, са дужом страном од

28,5 м

и краћом од

16,7 м

Главни брод цркве (наос) био је потпуно одвојен од улазне припрате. Основа ове цркве има облик праве тробродне василике са уписаним крстом и додатом припратом са улазне стране. На источној страни су три олтарске апсиде. Црква је била **петокуполна**, имала је једну 12-страну куполу и четири мање, које су се налазиле у угловима бочних бродова. Припрата са слепом калотом била је нижа од брода цркве на западној страни и имала пет отвора, преграђених мермерним парапетним плочама и архитектонским украсима.

Фасаде су биле обложене светлосивим мермером, док је **начин зидана византијски, комбинација камена и опеке**

Храм је споља обзидан исполираним мермерним плочама. Оригинална је била и спољна обрада фасаде. Најзначајнију новину представља хоризонтална подела фасаде у две зоне, помоћу камених испуста и косог каменог сокла. Прозори су били камени, а њихови отвори једноделни, дводелни и троделни. Стубићи на бифорама и трифорама имали су богату камену пластику са бројним биљним стилизованим елементима. Фасада изнад припрате украшена је лепом розетом, која се налазила у горњој зони западног прочеља. На Душановој задужбини примењена је и дошла до изражаја

розета

као врста украса, који је често коришћен у западном црквеном градитељству, и која на свој начин наговештава Раваницу цара Лазара. Исклесана је из једног комада, испуњена биљним и геометријским преплетима, а окол са једним или два украсна венца.

Архитектура цркве Светог Николе

Црква Светог Николе сазидана је јужно од цркве Светих Арханђела, уз стрме падине брда на коме се налази тврђава Вишеград. Ова црква **по свему је налик на велику цркву, и била је изграђена прва, као прототип или "мустра"**

протомајстора за добијање сагласности цара за архитектонска решења главног храма. Црква има облик сажетог крста, правоугаоног је облика, са дужом страном од

13м

и краћом од

7м

. У основи је главни брод јасно одвојен од припрате, а на источној страни се налази апсида, која је споља тространа, а изнутра полукружна. У унутрашњем простору видна су два осмострана камена стуба, изнад којих се налазила купола. Прозора на овој цркви није било много. Сва поља су одозго лучно завршена, а у делу западног зида припрате украшена розетом. Прозори, розете, венци и архиволте обилују каменим украсима, богатом профилацијом и каменом пластиком. Кубе је подигнуто на високо камено коцкасто постоље. И припрата почива на коцкастом постољу, на којем се налази плитка, слепа калота. На бочним странама припрате налазе се велики дводелни прозори, чији су доњи делови затворени парапетним плочама, које су такође биле богатог каменог украса. Зидови су такође били зидани на исти начин: унутрашња половина била је озидана византијском техником, комбинацијом кречњака са опеком, а спољна половина зида била је од модросивог тесаног камена, чија је спољна површина била равна и глатка. Архитектура цркве Св. Николе у свему прати монументалну Светоархангелску цркву, много је сажетија што се простора тиче, али изгледа да су обликовање и живопис истоветно рађени код обају здања.

Стил градње

Душанова задужбина, манастир Светих Архангела, са два својим црквама, по својој општој архитектонској композицији је био **византијска грађевина**. Облици отвора, прозора, розета, пода и портала, као и целокупна камена пластика, такође и добар део грађевинске технике, имају све

одлике романског стила

, са приличним примесима готике и, на неки начин, представљају

симбиозу архитектуре Истока и Запада

, исказану кроз архитектуру ових цркава.

Трpezарија

Треће здање у оквиру манастирског комплекса је монументална трpezарија, са кухињом и осталим пратећим зградама. Смештена је у југозападном делу манастирског комплекса, са западне стране улаза у цркву Светих Архангела. Својом основом и архитектоником, величином и употребљеним материјалом, **спада у најлепша здања ове врсте на**

Балкану . Својим облицима, трpezарија

манастира Светих Архангела представља

новост у нашој средњовековној архитектури

на тлу српских земаља. Сви зидови трpezарије зидани су византијски, помоћу једног реда камена и опеке, наизменично. Све фасаде на спољним странама имале су благо избачене пиластре, који су, уз начин зидања и обраду једноделних и дводелних прозора опеком, појачавали пластичност самог објекта. Трpezарија је имала под од масивних камених плоча, квадратног облика, без декорација и детаља. Утврђено је да је унутрашњост трpezарије била фрескописана и да је поседовала камене столове и седишта. Осим за обедовање, трpezарија је коришћена за одржавање заједничких сабрања, манастирских Слава и црквених

сабора

. Данас се некадашња трpezарија користи као лапидаријум, у коме се чувају фрагменти камене пластике.

Архитектура осталих здања

У склопу манастира, сачувани су и **остаци конака у којима су биле келије монаха, болница и игуманија**. Улаз у манастир налазио се на западној страни. Од пута који води за Призрен, као и данас, десном обалом преко Бистрице прелазило се преко моста и улазило у комплекс. Манастирске зграде налазиле су се поред **масивних одбрамбених зидова**, који су пратили меандар реке Бистрице, тј. са североисточне и северозападне стране од главне цркве. Остаци конака показују да су и они зидани на византијски начин, уз употребу камена и опеке. Сви коначи су били спратни, са великим бројем келија и осталих просторија.